

خرد چیست؟

گردآوری: شارمین مهر آذر

Sh.mehrazar@gmail.com

خرد به زبان عربی "عقل" و به زبان انگلیسی "Reason" است.

خرد نامی است که ما به مجموعه ای از روشها که در کنار یکدیگر به ما یاری میکنند تا ما به دانش برسیم، میدهیم.

این روشها از این قرارند:

1- تکوین مفهوم - (Concept Formation) بوجود آوردن مفاهیم معتبر است که از آنها میتوان در استدلال استفاده کرد. تکوین مفهوم روشی است که انسانها توسط آن مفاهیم مختلف را دسته بندی میکنند و به گروه های مختلفی تقسیم میکنند و بر اساس آنها ویژگیهای مختلفی را به آنها نسبت میدهند. مثلاً کودکان در ابتدا نمیفهمند که اشیاء می افتند، بعد از مدتی این قضیه را درک میکنند و از آن به بعد چیزی را از روی میز هل نمیدهند، اینکه "اشیاء می افتند" یک مفهوم است که در ذهن شکل میگیرد و از آن به بعد کودک هر شیئی ببیند آنرا به دلیل اینکه به دسته "اشیاء" تعلق دارد، هل نخواهد داد، زیرا خواهد دانست که اشیاء می افتند.

2- ادراک حسی - (Sensual Perception) تفسیر اطلاعات از ارگانهای حسی بدن است. ادراکات حسی برخی اوقات دچار اشتباهاتی میشوند، مانند مسئله خطای دید. در میان مردم حس کردن به چیز دیگری اطلاق میشود (بعنوان مثال و اطلاعات بیشتر در این زمینه به شرح سفسطه خدا را باید احساس کرد! مراجعه کنید)، این نوع حس کردن با آن معنی که در میان مردم جا افتاده است بسیار متفاوت است. حس کردن یعنی دیدن، شنیدن، بوییدن، لمس کردن و هر فعل دیگر که توسط آن اطلاعات از محیط اطراف دریافت میشود و به مغز مخابره میشود.

3- منطق - (Logic) روش "یافتن تناقض ها" است. منطق تناقضهایی که ممکن است در فکر کردن ما پدید بیاید حذف میکند. منطق سفسطه ها را شناسایی میکند و آنها را از استدلالهای صحیح جدا میکند. میدانیم که اجتماع و ارتفاع ضدین محال است، منطق هنر یافتن این تناقضات (تناقض چیست؟) است. اینکه خرد مجموعه ای از روشها است به این معنی نیست که هر کدام از این روشها را میتوان بطور جداگانه استفاده کرد. در عمل هرگز نمیتوان هیچیک از این سه روش را بطور مستقل استفاده کرد، بلکه هر سه آنها در هر شرایطی در کنار یکدیگر هستند و در پروسه فکر کردن ما دخالت دارند. بعنوان مثال به دیواری که در مقابلتان قرار گرفته است نگاه کنید، (اگر دیواری در مقابل شما وجود ندارد به آسمان نگاه کنید).

نگاه کردن به دیوار و درک چیستی دیوار ممکن است مسئله ساده ای به نظر برسد، شما رنگ دیوار، شک دیوار و طرح دیوار را میبینید. اما برای اینکه بدانید این دیوار چه رنگی دارد باید بدانید اساساً دیوار چیست؟ رنگ چیست؟ و همچنین باید بتوانید بین رنگهای مختلف تمایز قائل شوید و آنها را از یکدیگر تشخیص دهید. برای اینکه بتوانید اینکار را بکنید "تکوین مفهوم" انجام میگیرد، شما باید قبل از درک رنگ دیوار مفاهیم "دیوار، سفید، سیاه، گرم" را درک کرده باشید.

همچنین شما یقین دارید که آنچیزی که بدان مینگرید یک دیوار است، یک گاو یا عدد 7 و یا یک استخر نیست، این به دلیل این است که شما با حس خود (در این مورد حس بینایی) یک "دیوار" را حس کرده اید نه چیز دیگری را. همچنین میدانید آنچیزی که میبینید دیوار است چون چیزی در تناقض با دیوار بودن آن مشاهده نمیکنید، مثلاً لازمه دیوار این است که بر روی زمین باشد و یا حداقل پایه هایی داشته باشد، و اگر اینگونه نباشد شما به دلیل وجود این تناقض باور نخواهید کرد که آنچه میبینید یک دیوار باشد، لذا از منطق نیز استفاده میکنید. در تمام مسائل این سه روش برای رسیدن به دانش وجود دارد. ما معمولاً به کاربرد و دسته بندی این روشها فکر نمیکنیم ولی همواره آنها را بکار میبریم. استفاده از خرد، یا خردورزیدن از اساسی ترین مسائل روزمره هر کسی است، خردورزی را در هر عرصه ای میتوان استفاده کرد، هرکس چه قاضی باشد، چه مهندس و یا کارگر ساختمان، باید در زمینه فعالیت خود از خرد استفاده کند در غیر اینصورت از واقعیت دور خواهد شد.

استدلال (استدلال چیست؟) تعریفی تنگاتنگ با خرد دارد، هر استدلال غیر منطقی لزوماً یا با اطلاعات دقیقی که از حس کردن به دست آمده است در تناقض است، یا بر مفاهیم اثبات نشده و یا ناسازگار با یکدیگر مبتنی است، استدلال غیر منطقی شدیداً قابل شک است و احتمالاً با واقعیت در تضاد است، اما استدلالی که صحیح باشد احتمالاً با واقعیت سازگار است. علم یکی از محصولات خرد است، علم قابل اتکا و موفق است به دلیل اینکه بر خرد مبتنی است (بر مشاهده، آزمایش و استقرار مبتنی است)، دینگرایان معمولاً ادعا میکنند علم به دلیل تغییر یافتن مدام قابل اتکا نیست، به این سفسطه در نوشتاری با فرنام عقل بشر ناقص است! علم ناقص است! پاسخ داده شده است. استعداد خرد در انسان، به وی این اجازه را میدهد که خردگرایانه (خردگرایی چیست؟) و منتقدانه فکر کند و از این راه به حقایق برسد (حقیقت چیست؟) و اندیشه خویش را از باطل دور گرداند. ما با استفاده از خرد قادر هستیم مفاهیم سازگار با یکدیگر و منطقی و منطبق بر واقعیت را توسعه بخشیده و آنها را استفاده کنیم. قرار دادن خرد بعوان اصلی ترین منبع دریافت دانش و باطل دانستن مفاهیمی که از فیلتر خرد با موفقیت عبور نمیکنند را خردگرایی نامند، در مورد خردگرایی در نوشتاری با فرنام خردگرایی چیست؟ مطالعه کنید.

توسط آرش بیخدا